

สตรีฐานะมารดาตามหลักคำสอนพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน
**Women as Mother in Accordance with the Buddhist Doctrine
in the Current Thai Society**

มนิรัตน์ อุดม¹ และ โสวิทย์ บำรุงภักดิ์²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2}

Manirat Udom¹ and Sowit Bamrungphak²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaenCampus, Thailand^{1,2}

Corresponding Author, Email: maniratudom1@gmail.com

บทคัดย่อ*

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสตรีฐานะมารดาในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาสตรีฐานะมารดาในสังคมไทยปัจจุบัน และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบของสตรีฐานะมารดาที่พึงประสงค์ตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารหนังสืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากภาคสนามโดยใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกแล้วรวบรวมเรียบเรียงและนำเสนอผลการวิจัยด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า สตรีฐานะมารดาในพระพุทธศาสนา ได้แก่ หญิงผู้ให้กำเนิดบุตรเมื่อให้กำเนิดบุตรแล้วได้ชื่อว่ามารดา (มาตา) และมารดา (รวมเอาบิดาด้วย) ได้ชื่อว่าทิศเบื้องหน้าเพราะเป็นผู้อุปการะแก่บุตรมาก่อนคือท่านผู้อนุเคราะห์แก่บุตร 5 ประการ คือ 1) ห้ามปรามจากความชั่ว 2) ให้ตั้งอยู่ในความดี 3) ให้ศึกษาศิลปวิทยา 4) หาคู่ครองที่เหมาะสมให้ 5) มอบทรัพย์สมบัติให้ในโอกาสอันสมควรหากกล่าวถึงบทบาทที่มีต่อบุตรมี 2 บทบาท คือ บทบาททางธรรมเป็นการห้ามปรามจากความประพฤติชั่วทางกายวาจาและใจ นอกจากนี้ยังมีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่บุตรและบทบาททางโลกเป็นการให้ศึกษาศิลปวิทยาการ

* วันที่รับบทความ: 23 เมษายน 2562; วันแก้ไขบทความ 27 มิถุนายน 2562; วันตอบรับบทความ: 28 มิถุนายน 2562

Received: April 23, 2019; Revised: June 27, 2019; Accepted: June 28, 2019

ต่างๆ หากุ์ครองที่เหมาะสม มอบทรัพย์สินสมบัติในโอกาสอันควร ซึ่งเป็นการให้บุตรมีวิชาความรู้และความสามารถดำเนินชีวิตเป็นสัมมาอาชีวะติดตัวไปจนกว่าจะสิ้นชีวิต

สตรีฐานะมารดาในสังคมไทยปัจจุบันสตรี หมายถึง ผู้หญิง, เพศหญิง, สตรี เพศที่มีความสำคัญที่จะนำพาครอบครัวสังคมประเทศชาติไปสู่การพัฒนาที่มีความสุขปราศจากปัญหาบอบช้ำของสตรีในสังคมไทย ได้แก่ 1) ความเป็นแม่ 2) ความเป็นแม่บ้าน 3) ความมีเอกลักษณ์ของกุลสตรีไทย และ 4) ความใฝ่ฝันสู่ความเป็นภริยาสถาบันของสตรี ฐานะมารดา ได้แก่ 1) บทบาทด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตร 2) บทบาทด้านการแก้ปัญหา 3) บทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัวและ 4) บทบาทด้านการเป็นแบบอย่างทางสังคม นอกจากนี้ยังพบปัญหาที่เกิดจากสตรีฐานะมารดาในสังคมไทยปัจจุบัน ได้แก่ 1) ปัญหาเกิดจากความเครียดทางอารมณ์ 2) ปัญหาที่เกิดจากการคลอดบุตรซึ่งปราศจากความช่วยเหลือจากทางการแพทย์ 3) ปัญหาการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม 4) ปัญหาความยากจน รูปแบบของสตรีฐานะมารดาที่พึงประสงค์ตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบันมารดาในปัจจุบัน คือ บุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะปลูกฝังแนวคิดเจตคติและค่านิยมเกี่ยวกับบทบาทของมารดาให้แก่คนทั้งโลก เพราะมารดาทั้งโลกเป็นผู้อบรมสอนซึ่งจะเป็นพลเมืองของโลกปัจจุบันและอนาคตต่อไป มารดาทั้งหลายจะต้องเริ่มบทบาทในการพัฒนาและปฏิรูปการอบรมสั่งสอนลูกเพื่อปลูกฝังเจตคติให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์แม่ดีเด่นปี พ.ศ. 2560 ทั้ง 20 คน ที่อยู่ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลของจังหวัดขอนแก่นทุกคนมีรูปแบบการอบรมสั่งสอนบุตรตามหลักพระพุทธศาสนา คือ ใช้หลักทศ 6 หลักพรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 และ ยังพบว่า มารดาบางคนมีการอบรมสั่งสอนบุตร โดยมีศีล 5 เป็นหลักธรรมด้วย กล่าวได้ว่า เป็นรูปแบบที่พึงประสงค์สามารถนำไปเป็นแบบอย่างที่ดีแม้ว่าบางคนจะทำงานแต่ก็ไม่ปล่อยปละละเลยหน้าที่ส่วนบุตรของแต่ละครอบครัวก็ประสบความสำเร็จเรียนจบทำงานในตำแหน่งที่ดีตามความคาดหวัง ทำให้มารดาเกิดความสุขบุตรมีความสุขเข้มแข็งและเป็นคนดีของสังคมดั่งนั้น บทบาทและหน้าที่ของมารดามีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการที่จะแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในสังคมไทยปัจจุบัน

คำสำคัญ: สตรีฐานะมารดา; มารดาตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนา; สังคมไทยปัจจุบัน

Abstract

The purposes of this dissertation are: 1) to study a woman as a mother in the Buddhist doctrine; 2) to study a woman as a mother in the current society; 3) to present a model of woman as a mother in accordance with the Buddhist doctrine in the current Thai society. This dissertation is qualitative research. The main research document is the Buddhist doctrine, and the secondary research document is Dhammapada Commentary. Moreover, the documents related to Buddhism are included as the data source. The related research and the field data are from in-depth interviews, which are collected, edited and presented into the results of descriptive and analytical research.

It is found that the status of mother in the Buddhist doctrine is a mother who is pregnant and gives birth, and they are called “Mata”. Manda and Pida, who support their children, are the direction in front. They help their children in five ways, which are 1) keeping them back from evil 2) training them in virtue 3) teaching them arts and sciences 4) arranging for marriage with a suitable husband or wife and 5) handing over their inheritance to their children in due time. Therefore, their roles are divided into two ways. The first way is the dhamma role. They forbid their children from doing bad things in body, speech and mind, and cultivate good moral traits to their children. The second way is the secular role. They teach their children arts and sciences, arrange a suitable wife or husband for their children and hand over the inheritance at the proper time. Consequently, the children use their own knowledge to have right livelihood until the end of their life.

A woman as a mother in the current Thai society refers to woman, feminine and female sex. They have an important role to guide their family, society and country to the development with happiness and without any problems. The roles of woman in Thai society consist of 1) maternity 2) housewife 3) the traits of Thai noble lady and 4) a grown and civilized lady. In addition, the roles of mother in Thai society include 1) a moral trainer to a child 2) a problem solver 3) a breadwinner and 4) a good example in society. On the other hand, some Thai women as mothers in the current Thai society face many problems, which are 1) the problems of emotional stress 2) childbearing without medical care 3) unplanned pregnancy and 4) poverty.

A model of woman as a mother in accordance with the Buddhist doctrine is the best model as mother to teach and train the moral concepts and values to all mothers around the world. The roles of mother are responsible for teaching many good things to all citizens around the world. They should have an important role to develop and reform the cultivation, which are suitable for the current state of society.

According to the interviews of outstanding mothers in 2017, there are 20 outstanding mothers, who live in non-municipal and municipal area in KhonKaen Municipality. They teach and train their children by the principles

of Buddhism including 1) the principles of six directions, 2) four sublime states of mind and 3) bases of social solidarity; bases of sympathy; acts of doing favors; principles of service; virtues making for group integration and leadership. Moreover, it is found that some mothers train their children by the five precepts. This is the good example and model. Some of them must earn a living, but they have never abandoned their duty. Each child in a sample family is successful in life. They graduate and get a good job as their family expects. People who are good children and make their mother happy can develop the society. Conclusively, the roles and duty of mother are one of the important parts to solve the problems in the current Thai society.

Keyword: Woman as a Mother; Mother in the Buddhist Doctrine;
Present Thai society

บทนำ

สตรีเป็นเพศที่มีความสำคัญมีบทบาทมีความสามารถไม่ด้อยไปกว่าบุรุษสตรีมีส่วนในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าไปพร้อมๆ กับบุรุษแต่สตรีในอดีตมีบทบาทเป็นเพียงมารดาภรรยาและธิดาที่คอยดูแลบ้านอบรมเลี้ยงดูบุตรธิดาเท่านั้นต้องดำเนินชีวิตตามกรอบธรรมเนียมประเพณีสังคมในอดีตสตรีถูกกำหนดให้เป็นช้างเท้าหลังคนโบราณจะสอนให้สตรีมีหน้าที่ดูแลครอบครัวรักษาบ้านเรือนเลี้ยงดูบุตรธิดาเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยสตรีมีบทบาทและเสรีภาพมากขึ้นภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมสตรีฐานะมารดาจึงมีบทบาทคือรักและอบรมสั่งสอนบุตรธิดาความคาดหวังของมารดาต่ออนาคตของบุตรธิดามีความสำคัญอย่างมากต่อการตัดสินใจว่าบุตรธิดาคนใดจะได้รับการศึกษาถึงระดับใดตั้งนั้นจึงนับได้ว่าสตรีในฐานะที่เป็นมารดามีบทบาทต่อการให้การศึกษาและการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ให้แก่บุตรธิดามากที่สุด (Tassanee Puwarat, 1986 : 96)

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของสังคมไทยเรื่องราวของมารดาที่ปรากฏในพระพุทธศาสนานั้นเป็นหลักธรรมที่แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญแก่สตรีที่อยู่ในสภาพของมารดามารดาจึงมีความสำคัญต่อบุตรธิดา ต่อครอบครัว ต่อประเทศชาติ เพราะมารดาสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่บุตรธิดาได้โดยใช้ความรักความเมตตาในการเลี้ยงดูอบรมบุตรธิดาเพื่อให้บุตรธิดาห่างไกลจากความชั่วมารดา คือ บุคคลคนแรกที่ได้อยู่ใกล้ชิดบุตรธิดาที่สุดมารดาเป็นผู้มีอิทธิพลต่อชีวิตและจิตใจของบุตรธิดามารดาผู้มีธรรมหล่อเลี้ยงจิตใจธรรมในใจของมารดาทำให้บุตรธิดาได้เกิดมีธรรม คือ ธรรมชาติที่เกิดในจิตใจของบุคคลที่พอจะมีบุตรธิดาได้บุตรธิดาเกิดมาโดยธรรมมักจะเป็นบุตรธิดาที่เรียบร้อยอ่อนน้อมง่าย

เติบโตเป็นคนดีทำประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง (Pratammagohsaajaan (P.A. Payutto), 2010 : 8) ความรักที่มารดามีให้บุตรธิดาเป็นรักที่บริสุทธิ์เป็นคุณธรรมที่มีอยู่ในตัวของมารดา คือ ต้องการให้บุตรมีความสุขช่วยเหลือเกื้อกูลเอาใจใส่เพื่อให้บุตรธิดาเป็นสุข (PhraThammapidok (P.A. Payutto), 2000 : 57)

สังคมไทยปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญอย่างไม่หยุดยั้งทำให้การเลี้ยงดูเอาใจใส่จากมารดาที่มีต่อบุตรธิดาต้องเปลี่ยนไปบุตรธิดาไม่ได้รับความอบอุ่นเท่าที่ควรขาดการอบรมสั่งสอนทั้งทางโลกและทางธรรมด้วยเหตุนี้จึงก่อให้เกิดเป็นปัญหาทางสังคมท่ามกลางปัญหาที่เกิดขึ้นก็ยังมีกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่สามารถอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูบุตรธิดาจนกระทั่งประสบความสำเร็จจนสังคมได้ยกย่องให้เป็นแม่ดีเด่นแห่งชาติ

มีการคัดเลือกแม่ดีเด่นแห่งชาติพิจารณาจากเกณฑ์โดยคัดเลือกจากสตรีฐานะมารดา 5 ประเภท ได้แก่ แม่ผู้เป็นเกษตรกร, แม่ของผู้เสียสละ, แม่ผู้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม, แม่ผู้มีความมานะอดทนขยันหมั่นเพียรและแม่ของผู้ทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติแม่ดีเด่นแต่ละคนประสบความสำเร็จในการเลี้ยงดูบุตรธิดาซึ่งวิธีการเลี้ยงดูบุตรธิดาของแม่ดีเด่นนั้นได้นำหลักคำสอนใดของพระพุทธศาสนามาใช้ในการอบรมสั่งสอนบุตรธิดาของตน (The National Council of Women of Thailand Under The Royal Patronage of Her Majesty The Queen, 2012 : 14)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาสตรีฐานะมารดาตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาว่า มารดามีวิธีการหรือใช้หลักธรรมใดบ้างในการอบรมสั่งสอนบุตรธิดาจนกระทั่งบุตรธิดาประสบความสำเร็จในชีวิตสามารถประกอบสัมมาอาชีพเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้ ตลอดจนการประพฤติตนเป็นคนดีของสังคม จึงทำให้เป็นที่มาของการทำวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสตรีฐานะมารดาในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาสตรีฐานะมารดาในสังคมไทยปัจจุบัน
3. เพื่อเสนอรูปแบบของสตรีฐานะมารดาที่พึงประสงค์ ตามหลักคำสอน

พระพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการอธิบายเชิงพรรณนา (Descriptive Study) ในการทำวิจัยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎก หนังสือ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสารได้แก่พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยหนังสือตำราเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เป็นแม่ดีเด่นแห่งชาติปีพุทธศักราช 2560 จำนวน 20 คน ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองบ้านไผ่จำนวน 10 คน และนอกเขตเทศบาลเมืองบ้านไผ่ จำนวน 10 คน

ขั้นที่ 3 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ขั้นที่ 4 ดำเนินการวิเคราะห์เอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยวิธีการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

(1) สรุปเนื้อหาที่ได้จากข้อมูลการวิเคราะห์จากเอกสาร และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

(2) นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารตำราต่างๆ มาเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

(3) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุป และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสตรีฐานะมารดาตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน แล้วเรียบเรียงนำเสนอผลการวิจัย

ขั้นที่ 5 นำรูปแบบที่ได้ไปเผยแพร่สู่สาธารณชนต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “สตรีฐานะมารดาตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน” สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สตรีฐานะมารดาในพระพุทธศาสนาบทบาทของมารดาสตรีผู้ให้กำเนิดแก่ลูก ผู้ให้ชีวิต ผู้ให้ร่างกาย ด้วยการเลี้ยงดูรักษา และผู้แสดงโลกนี้แก่ลูก สตรีฐานะมารดาที่ปฏิบัติต่อบุตรที่เรียกว่า ทิศ 6 (Tatsanee Champirun, 2011 : 1) คือ บิดามารดาอยู่ทิศเบื้องหน้าเพราะเป็นผู้มีอุปการะแก่บุตร คือ (1) ห้ามปรามจากความชั่ว (2) ให้ตั้งอยู่ในความดี (3) ให้ศึกษาศิลปวิทยา (4) หาคู่ครองที่เหมาะสมให้ (5) มอบทรัพย์สมบัติให้ในโอกาสอันสมควรหรือสามารถแบ่งสตรีฐานะมารดาให้ 2 บทบาท คือ บทบาทในทางธรรม และบทบาทในทางโลก บทบาทในทางธรรม ได้แก่ การห้ามปรามจากความชั่วมารดามีความปรารถนาดีต่อบุตรให้เว้นจากการประพฤติชั่วทางกายวาจาและจิตใจหน้าที่ของมารดากล่าวโดยสรุปก็คือจะต้องปลูกฝังในเรื่องคุณธรรมความดีงามให้แก่บุตรส่วนบทบาทหน้าที่ของมารดาในทางโลกก็คือการให้ศิลปวิทยาคู่ครองที่เหมาะสมให้แก่บุตรมอบทรัพย์สมบัติให้ในโอกาสอันควรหลักธรรมพื้นฐานของสตรีฐานะมารดาจะต้องอาศัยพรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 (Pramahasuchart Nathokkaro (Buakkuntod), 2002 : 57)

2. สตรีฐานะมารดาในสังคมไทยปัจจุบันกรณีศึกษาแม่ดีเด่นแห่งชาติปีพุทธศักราช 2560 บทบาทของสตรีฐานะมารดา มีดังนี้ (1) ด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตรให้มีทางพัฒนาทั้งร่างกายจิตใจอารมณ์และสังคม (2) ด้านการแก้ปัญหาเป็นการแก้ปัญหาของสมาชิกในครอบครัว (3) ด้านการหาเลี้ยงครอบครัวเป็นการหารายได้ภายในครอบครัว (4) ด้านการเป็นแบบอย่างทางสังคมเป็นบทบาทของมารดาที่จะพัฒนาความรู้สึกที่ดีของบุตรต่อสังคมดังนั้นสตรีฐานะมารดาในสังคมไทยปัจจุบันจึงเป็นสตรีเพศที่มีความสำคัญที่จะนำพาครอบครัวสังคมประเทศชาติไปสู่การพัฒนาที่มีความสุขปราศจากปัญหา (PhraBrahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2007 : 66) มารดาในปัจจุบันคือบุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะพึงแนวคิดเจตคติและค่านิยมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันสัมพันธ์ภาพในการเลี้ยงดูบุตรภายในครอบครัวเป็นเรื่องสำคัญการเลี้ยงดูโดยการให้ความรู้สึกอบอุ่นการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยการให้ความรักความเข้าใจการรับรู้ความต้องการต่างๆของบุตรสิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่หล่อหลอมให้เกิดสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันระหว่างมารดากับบุตรไม่ว่ายุคสมัยใดก็ตามและในปัจจุบันสังคมของเด็กจะเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตก็ตามแต่บุตรยังต้องการความรัก

ความเอาใจใส่จากมารดาอยู่เสมอการที่มารดามีคุณธรรมดังกล่าวเพราะคำว่ามารดาในเชิงตรรกะหมายถึงอนิमितความเป็นแม่แบบที่อยู่ในอำนาจรู้ของบุตร ซึ่งเป็นความประทับใจที่เกิดจากประสาทสัมผัส (Sowit Bumrungrak and Homhuan Buarabha, 2017 : 270-290) ดังนั้น มารดานอกจากจะให้ความรักความเอาใจใส่แก่บุตรแล้วมารดาในยุคใหม่ต้องปรับบทบาทให้เข้ากับบุตรในยุคปัจจุบันให้ได้มากที่สุดโดยเฉพาะบทบาทที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการด้านต่างๆของบุตรทั้งในด้านร่างกายอารมณ์สังคมสติปัญญาและพัฒนาการทางเพศบุตรจำเป็นต้องมีมารดาเป็นผู้ให้คำปรึกษาเป็นตัวอย่างที่ดั่งจลลจนช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งมีบทบาทในการช่วยเหลือเลี้ยงดูและส่งเสริมด้านต่างๆ ภายในครอบครัวให้มีความสุข

3. รูปแบบของสตรีฐานะมารดาที่พึงประสงค์ตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนาในสังคมในปัจจุบัน บทบาทและหน้าที่ของสตรีฐานะมารดา คือ ผู้ที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของครอบครัว มารดาจะดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทศ 6 คือ ปุริตถิมทศ หมายถึง ทศเบื้องหน้า ได้แก่ บิดามารดาซึ่งสอดคล้องกับท่านพุทธทาสภิกขุ (พุทธทาสภิกขุ) ซึ่งให้ความหมายไว้ว่า มารดาคือผู้ทำให้บุตรเจริญยิ่งขึ้นไป, ผู้มีความรัก สงสารในบุตร ผู้แบ่งเบาภาระของพ่อ ผู้สวมวิญญาณให้แก่บุตร, ผู้ปลูกฝังความรักและคุณธรรมก่อนคนอื่น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ปราณี สุรสิทธิ์ (Pranee Surasit, 1984 : 17) คือ สอนให้เป็นมารดาที่ดีในการอบรมเลี้ยงดูบุตรซึ่งคำสอนดังกล่าวมีสาเหตุปัจจัยมาจากทางสังคม ศาสนาและธรรมชาติ อีกประการหนึ่ง คือ การมีมนุษยสัมพันธ์อันดี มีใจเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาประกอบเสมอ หรือที่เรียกว่า พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นพรหม มีจิตใจเป็นที่พึงของบุตร หลักธรรมอีกข้อหนึ่ง สังคหวัตถุ 4 ซึ่งมารดาพึงมีแก่บุตร ได้แก่ การให้ทาน (เปยยวัชชะ) เป็นการให้ของมารดาที่ไม่หวังผลตอบแทนแต่อย่างใด ปิยวาจา (ปิยวาจา) วาจาเป็นที่รัก การพูดจาสนทนากับบุตร มารดาจะพูดด้วยความจริงใจเสมอ อตถจริยา (อตถจริยา) การประพฤติประโยชน์หมายความว่า การประพฤติประโยชน์ของมารดาที่มีต่อบุตร เป็นการประพฤติที่นำไปสู่การเสียสละไม่เห็นแก่ตัว และสมานัตตตา (สมานัตตตา) การวางตนสม่ำเสมอ มารดาจะทำตนเสมอต้นเสมอปลาย นอกจากนี้แล้วมารดามักจะมีศีลห้า (ศีล 5) ประจำใจเสมอ

ดังนั้น สตรีฐานะมารดาตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน จึงต้องมีหลักธรรมที่เป็นกุญแจสำคัญในการแก้ไขปัญหา หน้าที่ของมารดาจึงเป็นหลักประกัน

ความมั่นคงของครอบครัว ขณะเดียวกันการละลายต่อหน้าที่จะเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การสะสมปัญหา ฉะนั้นความเจริญมั่นคงและความล่มสลายของสถาบันครอบครัวจึงเป็นภาวะการณ์ที่สะท้อนถึงสภาพของสังคมได้เป็นอย่างดี การมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นครรลองของครอบครัว ซึ่งมีมารดาเป็นผู้เชื่อมโยงจึงเป็นสายใยสัมพันธ์ภาพให้คงอยู่อย่างมั่นคงเป็นเสมือนพันธะที่นำไปสู่การสร้างจิตสำนึกให้แก่บุคคลในครอบครัวได้รับรู้ และปฏิบัติหน้าที่ของตนกล่าว คือ ทำให้มารดาทำหน้าที่ในฐานะบุพการีของบุตรที่สามารถสร้างความสงบสุขให้กับครอบครัวต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ
 - 1.1 นำผลการวิจัยไปเพื่อเป็นแนวทางการเลี้ยงดู และการอบรมสั่งสอนบุตร
 - 1.2 นำผลการวิจัยไปแก้ปัญหาที่เกิดจากมารดาในการอบรมสั่งสอนบุตร
 - 1.3 นำผลการวิจัยไปเพื่อเสนอกับสภาสตรีแห่งชาติในพระราชนิพนธ์
2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้
 - 2.1 มีบทบาทของสตรีฐานะภรรยาตามหลักพระพุทธศาสนา
 - 2.2 ศึกษาบทบาทของบุตรในความต้องการของผู้ให้กำเนิดทั้งฐานะบิดาและมารดา
 - 2.3 ศึกษาภาพลักษณ์ของสตรีไทยในพระพุทธศาสนา

องค์ความรู้ใหม่

หญิงผู้ให้กำเนิดบุตรเมื่อให้กำเนิดบุตรแล้วได้ชื่อว่ามารดา (มาตา) และมารดา (รวมเอาบิดาด้วย) ได้ชื่อว่าทิศเบื้องหน้าเพราะเป็นผู้อุปการะแก่บุตรมาก่อนคือท่านผู้อนุเคราะห์แก่บุตร 5 ประการ คือ 1) ห้ามปรามจากความชั่ว 2) ให้ตั้งอยู่ในความดี 3) ให้ศึกษา ศิลปวิทยา 4) หาคู่ครองที่เหมาะสมให้ 5) มอบทรัพย์สมบัติให้ในโอกาสอันสมควรหากกล่าวถึงบทบาทที่มีต่อบุตรมี 2 บทบาท คือบทบาททางธรรมเป็นการห้ามปรามจากความประพฤติชั่วทางกายวาจาและใจ นอกจากนี้ยังมีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่บุตรและบทบาททางโลกเป็นการให้ศึกษาศิลปวิทยาการต่างๆ

โดยใช้หลักทศ 6 หลักพรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 และ ยังพบว่า มารดาบางคนมีการอบรมสั่งสอนบุตร โดยมีศีล 5 เป็นหลักธรรมด้วย กล่าวได้ว่า เป็นรูปแบบที่พึงประสงค์สามารถนำไปเป็นแบบอย่างที่ดีแม้ว่าบางคนจะทำงานแต่ก็ไม่ปล่อยปละละเลยหน้าที่ส่วนบุตรของแต่ละครอบครัวก็ประสบความสำเร็จเรียนจบทำงานในตำแหน่งที่ดีตามความคาดหวัง

References

- Tatsanee Champirun. (2011). *Roles and Duties of Women who are at the back of the family success in Buddhism: A case study of the air force house-wives*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Tassanee Puwarat. (1986). *The study of attitude and role of men in family and their impacts on women development. A Thesis in Master of Social Work*. Bangkok: Thammasat University Press.
- Pranee Surasit. (1984). *The doctrines to Thai women in Thai literature before the period of Western influences*. A Thesis in Master of Education. Bangkok: Srinakharinwirot University.
- Pratammagohsaajaan, (P.A. Payutto). 2010. *A Mother's Love Ban*. Bangkok: Thammasapa Press.
- PhraThammapidok (P.A. Payutto). (2000). *Perfect Life*. (5th ed.). Bangkok: Sahadhammik.
- PhraBrahmagunabhorn (P.A. Payutto). 2007. *A Value People*. Bangkok: Pimsuay Company Limited.
- Pramahasuchart Nathokkaro (Buakkuntod). (2002). *An Analytical Study of the Puttasangaha (Cherishing of Children) and Darasangaha (Cherishing of Wife) in Theravada Buddhism*. A Thesis in Master of Buddhist Studies. Graduate School: Chulalongkorn University.
- The National Council of Women of Thailand Under The Royal Patronage of Her Majesty The Queen. (2012). *The 10th anniversary of Thai Women's Day*. Bangkok: Thai Wattanapanit.
- Sowit Bumrunpak and Homhuan Buarabha. (2017). *Atta (Self) in Buddhist Saying and Anatta Philosophy. Humanities and Social Sciences Journal*, 34(1), 270-290.